

Amar Bukvić, glumac

KAZALIŠTE GAVELLA DUGO NIJE IMALO OVAKO VELIKU ANSAMBL PREDSTAVU

Razgovarala: Alma Kajević

Amar Bukvić

Nemamo tako često priliku da ugostimo ni kazalište Gavella a ni Vas lično u Brčkom. Počastite nas svojim predstavama svakih nekoliko godina.

Gavella je bio 2007. godine s predstavom „Sinovi umiru prvi“. Ja lično bio sam na ovom festivalu 2011. godine s predstavom „Nosi nas rijeka“.

Gavella u Brčkom je ove godine sa zahtjevnom predstavom, koja uz to i vremenski dugo traje. Brčanska publika nema priliku tako često pogledati predstave takvog kalibra.

To je velika predstava. Ranko Marinković je uz Miroslava Krležu jedan od naših velikih pisaca. I sam roman „Kiklop“ je veliko djelo. Neki redatelji bi htjeli da predstava čak i duže traje. Zaista je genijalno napisan i redatelji se u svojim dramaturzijama teško odriču nekih stvari. Velika ansambl predstava, predstava koja dugo traje ali mislim da smo uspjeli.

Generalno se na predstavu „Kiklop“ dugo čekalo. Prošlo je nekoliko decenija od zadnjeg igranja.

Da, zadnja predstava je tada bila veoma popularna u Hrvatskom narodnom kazalištu. Zaista velika predstava. Trenutno radimo „Gospodu Glembajevu“. Ta predstava je u Gavelli zadnji put bila osamdesetih godina, također velika predstava, tako da ćemo morati i to opravdati.

Ljudi kažu da im je Kiklop nekako bliži u ekraniziranoj verziji.

Da, nekako se i „Kiklopa“ i „Glembajevih“ svi sjećaju kao ekraniziranih verzija. Pogotovo filma „Kiklop“.

Kako je Vama kao glumcu tekla priprema za predstavu? Zahtjevno pretpostavljam da jeste, velika je predstava, dosta je uloga.

Puno je uloga, neprestana je komunikacija s redateljem i dramaturginjom oko toga što staviti a što izostaviti. Moj lik, Don Fernando, govori toliko snažne stvari. Govori i o Šekspiru, upoređivanje života sa Šekspikom, njegov monolog o strahu je zaista jak. Tu sam veoma zahvalan Saši Anočiću. Napravili smo Don Fernanda da se kao strano tijelo provlači kroz cijelu priču i da iznese sve što je u romanu Marinković napisao. Zaista smo dugo radili, imali dosta razgovora, mijenjali tekstove, jednostavno se tražili. Kao ansambl smo jako ponosni na ovu predstavu, dogodila se hemija među nama. Kazalište Gavella dugo nije imalo ovako veliku ansambl predstavu.

Kada se dobro radi uvijek postoje očekivanja. Da li je nezahvalno govoriti o uspjehu predstave?

U Hrvatskoj smo dobili nagradu hrvatskog glumišta. Predstava je 24. ovog mjeseca nagrađena za najbolju predstavu. Nadam se da ćemo nastaviti u tom tonu.

Vi ste glumac koji igra u kazalištu ali Vam ni film nije stran. Šta Vam više leži, teatar ili filmsko platno?

Ja volim kombinirati ali bez kazališta nikako ne bih mogao. Kazalište je moja prva ljubav i zato sam se i počeo baviti ovom poslom. Uvijek govorim da sam Akademiju upisao prije svega zbog kazališta. U to vrijeme se nije ni događao neki veliki produkcijski bum, nije se toliko snimalo. Kazalište je bilo primarno.

Kazalište Vam je i u genima. Vaša porodica je također u glumačkim i kazališnim vodama.

Da, otac je glumac, sestra je redateljica. Majka je također bila glumica u Sarajevu, prije studija, tako su se oni i upoznali. Ona je čak bila prošla u uži izbor na Akademiji u Beogradu, ali se žrtvovala i upisala ekonomiju. Volimo reći da je ona među nama jedina ostala normalna. Da, svi u porodici smo umjetnici.

Franjo Dijak, glumac

VELIKI PISCI DAJU ZNAKOVITA IMENA SVOJIM LIKOVIMA

Razgovarala: Danijela Regoje

„Kiklop“ se ubraja među klasična djela hrvatske književnosti 20. vijeka, a neki ga smatraju i prvim postmodernim hrvatskim romanom. Igrate Melkiora Tresića, čije ime, čini se, najbolje oslikava i karakter ovog lika koji igrate. Jeste li o tome razmišljali kada ste počinjali graditi svoj lik?

Da, da. Inače volim kada igram neke likove vidjeti što im imena znače, jer je znakovito da veliki pisci uvijek daju znakovita imena svojim likovima. Tako sam proučio i ime Melkiora Tresića. Melkior bi na hebrejskom otprilike značio Kralj svjetlosti, a Tresić ukazuje na to da se trese od straha, da je ustrašen. I krenuli smo s Tresićem, da se trese od straha, a probali smo završiti sa, uvjetno rečeno, Kraljem svjetlosti.

Melkior je intelektualac, lik koji nas vraća u osvit novog rata na ovim prostorima. Ustvari, on je intelektualac koji promišlja i ovo vrijeme u kojem danas živimo?

Mislim da se nije puno toga promijenilo. Sve je to ista priča samo se vrtimo u krug, samo su drugi igrači... Ali je, mislim, u romanu ima mnogo sličnosti s današnjim vremenom i s općenito nekim osjećajem straha, nesigurnosti, anksioznosti. Ljudi nisu opuštteni od svakodnevne borbe za egzistenciju, za ono čime bi se uopće bavio čovjek u životu, a da ne mora sebe poništiti.

I šta nam na kraju poručuje Melkior?

Budimo hrabri, a za hrabrost nam je potrebno iskustvo. Treba proći puno toga. Ovo je roman od skoro 600 stranica i samim tim Melkior je prošao svašta!

Šta je reditelj tražio od Vas?

Da ne mršavam više, da se ne razbolim. Inače, s redateljkom Sašom Anočićem se znam jako dugo, tako da i ne trebamo puno razgovarati da bi se dobro razumjeli. Tako da je suradnja stvarno išla glatko.

„Kiklop“ je samo jednom uprizoren na teatarskoj sceni. Kosta Spaić je 1976. s izvanrednim Radom Šerbedžijom u naslovnoj ulozi inscenirao ovaj komad, a onda je i Antun Vrdoljak snimio film s Franom Lasićem u glavnoj ulozi. Evo sada, nakon više od 40 godina „Kiklop“ ponovo živi. Jeste li razmišljali o tome, o tim prethodnim igranjima Melkiora Tresića? Jeste li imali to negdje u podsvijesti kada ste gradili svoj lik?

Pa jesam, ali samo kao podatke. Znao sam za to. Radu Šerbedžiju sam upoznao i osobno. Igrao sam i u jednom filmu. Franu Lasića nisam nikad upoznao, ali sam fan obojice. Bilo mi je super da i ja igram tu ulogu.

Franjo Dijak, glumac

Osim što je režirao predstavu, Saša Anočić je uradio i dramaturgiju romana. Koliko je odstupao od Marinkovićevog djela?

Mislim, od početka nam je bilo jasno da je nemoguće taj roman integralno postaviti na scenu, pa smo se odlučili za ovu osnovnu nit, vodilju, koju smo i uprizorili. Tu je nekih tridesetak scena.

Marinković je i dramski pisac i u ovom tekstu on ima dosta aluzija vezanih za pozorište?

Jest. Referirao se na mnoge stvari. Čak je roman „Kiklop“ sastavio od nekakvih ranijih novela i pripovijetki, pa je to onda iskombinirao. Mislim da je Ranko Marinković naš veliki pisac, Višaniin rodnom, a živio je u Zagrebu. Dugo je živio. Svašta je on napisao u tom romanu. Kada smo krenuli raditi tu predstavu, bili smo svjesni da ćemo morati neke stvari žrtvovati. Napraviti jednostavno neki izbor narativa jer nije moguće integralni roman postaviti na scenu. Tu stvarno ima svašta. Svašta ima i žanrovski, a ne samo tematski. To je zaista kompleksan roman.

Kazete o mnogo tema piše Marinković, pa čak i mnogo žanrova je tu isprepletano, ali čini se da je, ipak, ovdje ključna ta, bar kada tematski govorimo, potraga za identitetom, ali i ljubavna priča?

Pa jest. Zaključili smo da je to i melodrama, istovremeno gotovo i sapunica u današnjem kontekstu. Svašta, kao što sam rekao, ima u romanu. Ima od poezije, groteske, drame, melodrame... Možda je nama ta osnovna potka bila, to ste u pravu, ta melodramska linija, ta neka osnovna naracija cijelog romana, mada tu ima još jako puno snova, koji jednostavno nama nisu stali u prihvatljivi termin trajanja predstave.

PREDSTAVA ODIGRANA U VRIJEME OGROMNIH STRAHOVA

Piše: Anđelka Đurić

Početak ove godine u zagrebačkom Gradskom kazalištu „Gavella“ izvedena je, na oduševljenje publike, predstava „Kiklop“. Tih zimskih dana, novinski naslovi su bili ispisani rečenicom, da je, nakon više od četrdeset godina, u Zagreb ponovo stigao „Kiklop“, ali ovog puta u režiji Saše Anočića, s Franjom Dijakom u glavnoj ulozi Melkiora Tresića. Po mišljenju kritičara, akcenat je na ljubavnim jadima, dok je egzistencijalna drama izgubljene generacije potisnuta u drugi plan.

Veliku čast i zadovoljstvo, da pogleda ovu predstavu, imala je brčanska publika koja je, moglo se uočiti, s nestrpljenjem dočekivala svaku novu radnju na sceni, gdje su preovladavale zanimljive i brze promjene u tom pozorišnom komadu. Naime, predstava je osmišljena po istoimenom romanu „Kiklop“ Ranka Marinkovića, koje se neosporno ubraja među klasična djela hrvatske književnosti 20. vijeka, a neki ga smatraju i prvim postmodernim hrvatskim romanom.

Nakon odigrane predstave, koja je trajala puna tri sata i dvadeset pet minuta, s jednom pauzom i preko dvadeset glumaca na sceni, održan je i okrugli sto, koji je na jednom mjestu okupio glumce i znatiželjne pojedince. Ovim okruglim stolom predvodio je **Dževdet Tuzlić**. U uvodnom izlaganju, posvetio je posebnu pažnju na težinu predstave, pošto djelo Ranka Marinkovića ima pet stotina stranica, što govori o samoj složenosti u izvođenju na sceni. Takođe je predstavljen boemski milje i zanimljivo je, da je predstava izvođena u dijelovima, uz brze promjene, što je više odlika filma, istakao je Tuzlić. **Dražen Ferencina**, direktor Gradskog dramskog kazališta Gavella iz Zagreba, ovom prilikom, ističe da se radi o velikoj predstavi, gdje se ujedno provjeravaju sposobnosti i da se može s ponosom istaći da je „Gavella“ uspješno „položila“ ispit. Ono što vrijedi izdvojiti, jeste da se cijela radnja događa u predratnom Zagrebu, vremenu

beznađa, haosa, poremećenih moralnih vrijednosti i velikog straha od nadolazećeg vremena, što je autentična poveznica sa sadašnjicom.

Franjo Dijak je igrao glavnu ulogu, mladića Melkiora Tresića, mladoga intelektualca u potrazi za identitetom, u isti mah zadivljen i zgađen plejadom likova s kojima se želi poistovjetiti, poput očinske figure pjesnika Maestra te zbunjujućeg Uga, istovremeno neodoljivog, odvratnog i smiješnog. Dijak je dodao da je bio ogroman izazov odigrati ovakav umjetnički komad koji je zahtijevao dugo pripreme.

Neprolazna tematika ljubavi, isprepletana je u ovoj dramaturgiji i istaknuta je na sceni, pa čak sa erotskim rasplinjenostima. **Dijana Vidušin**, igrala je lijepu Vivijanu, koja zapravo nema svoje ime, nego joj Melkior daje ime, prema francuskoj glumici Viviane Romance. Glumica, ističe da je Vivijana živjela, takođe, u strahu od toga da neće moći naći muža i da će ostatak života provesti sama i to je zapravo, po njoj, tragičan lik. Ona kroz svoj život luta, a ujedno koristi svoje atribute koliko može i zna.

Nakon odigrane duge predstave, brčanskoj publici peti dan Pozorišnih susreta je bilo dovoljno, te nije bilo dodatnih pitanja za glumce zagrebačke „Gavelle“.

Nikola Šimić Tonin: „Svatko tko je radio u nastavi zna da se pažnja učenika može zadržati ne više od petnaest minuta, ako nema nadogradnje na to, onda nastaje sve drugo, samo ne ono što bi trebalo, dok su glumci „Gavelle“ zadržali našu pažnju više od tri sata.“ Ovom izjavom se i izvodi jasan zaključak!

Kratki istorijat Gradskog dramskog pozorišta „Gavella“:

Nekolicina mladih glumaca i redatelja, uglavnom „pobunjenika“ iz HNK Zagreb, na čijem je čelu, kao „primus inter pares“, bio doktor Branko Gavella, preuzela je 29. maja 1953. godine zgradu „Malog pozorišta“ u Frankopanskoj 10 i osnovala je Zagrebačko dramsko kazalište. Zbog obnove prostora prva je predstava izvedena na gostovanju u Subotici, a kazalište je gledaocima otvorilo svoja vrata 30. oktobra 1954., s predstavom „Golgota“ Miroslava Krležu, u režiji Branka Gavelle. Kroz 330 izvedenih premijera, teatar u Frankopanskoj izrastao je u jednu od najcijenjenih i najpostojanijih kazališnih kuća u Zagrebu i Hrvatskoj. Godine 1970. ime mu je promijenjeno u Dramsko kazalište „Gavella“, kojem je kasnije dodano i „gradsko“.

KRITIKA NADOLAZEĆEG ZLA I „KIKLOP“

Piše: Srdjan Vukadinović

Komad „Kiklop“ Gradskog dramskog kazališta „Gavella“ iz Zagreba dolazi na festivalsku pozornicu XXXVI Susreta pozorišta / kazališta u Brčkom dan pošto je dobio tri velike nagrade na Danima hrvatskog glumišta. Predstava je u cjelini proglašena najboljom u Hrvatskoj u 2019. godini, a njen reditelj Saša Anočić je proglašen najboljim rediteljem. Glumac iz ove zagrebačke predstave Živko Anočić koji tumači lik Uga dobio je glumačku nagradu za isti period.

Priča o razaranju svih identiteta, kako onog muškog, tako i društvenog, je u osnovi vanvremenog Marinkovićevog djela „Kiklop“, u produkciji zagrebačkog Gradskog dramskog kazališta „Gavella“. Razvrat i blud u kafanama međuratnog Zagreba, koji može biti istovremeno i bilo koji drugi grad u Regionu, najavljuju zlo koje sobom nosi kataklizmatične poremećaje kao što su rat a kasnije i promjene sistemskih osnova i preobražaja društvene strukture. U predstavi je to pokazano kroz dvije potpuno zaokružene cjeline. Prva je ona koja tretira previranja unutar jednog grada i svrstavanja na jednu ili drugu strana (protivnika ili podržavalaca nadolazećeg zla), a druga oslikava stanje turbulencije nehumanih odnosa u vojsci, i u bolnici.

Traženje vlastitog identiteta i pokušaj otklona od nemoći usled nastupajućih događaja, koji su se kao kakvi tmurni oblaci nadvili nad regionom, je stanje predosjećanja rata. Identično je takvo stanje i traženju identiteta u nastupanju jednog drugog zla. koje sobom nosi neoliberalni kapitalizam i koji će kao kakva ratna kataklizma ostvairati i ostavlja pustoš u društvu koje bude tim „preobražajem“ pogođeno.

Rat kao i koračanje velikim koracima neoliberalnog kapitalizma su posljedice ljudožerske epohe. Pri tome i rat i najava novog poretka su najveći liferanti hrane te se nedostaci prehrambenih namirnica osjećaju u svakoj zagrebačkoj i drugim kavanama. Novi globalizacijski tokovi nastupaju kao specifičan rajh, koji će se i pokazati kao takav, i koji gazi sve pred sobom. Bitan je samo profit, bez obzira kako se do njega dolazi. Melkior (Franjo Dijak) je samo izolovana pojava koja donkijhotovski pokušava da ukaže na pogubnost procesa koji se najavljuju kao „spasonosni“. U negovo vrijeme to je onaj proces koji simbolizuje plakat koja je većinu vrememena trajanja zagrebačke predstave prisutan, a čiji je simbol kukasti krst. U neko kasnije vrijeme ono drugo zlo i drugi nastupajući rajh bi simbolizovale ruševine i potpuna devastacija nekoliko zemalja, koje su bile ostvarenje sna njihovih građana, i kolone migranata, koji gube svoje živote u talasima nekih mora.

Rediteljski postupci Saše Anočića vode jedan kompleksan i slojevit tekst u pitak i razumljiv

pozorišni komad u kome se razigrava glumačka ekipa. Igra glumaca Gradskog dramskog kazališta „Gavella“ je živopisna i tačno odigrana gluma. Bez suvišnih momenata koji bi ionako dugo trajanje komada (3 sata i 25 minuta, sa pauzom) učinili, možda, malo komformističkim. Atmosfera i dinamičnost glumačke igre predstavu u gledateljskoj percepciji čine mnogo kraćom, nego što ona stvarno traje.

Poetičnost inscenacija reditelja Saše Anočića uvlače gledatelje u imaginarni svijet prikazanja nadolazećeg zla koji im može poslužiti kao dobar putokaz gdje te bombastične najave novog društva vode. Nebitno je da li se to društvo zasniva na ideji „plave krvi i arijevske rase“ ili neokolonijalnih ekonomskih i globalizacijskih tokova. Minimalistička scenografija dopunjuje dramski iskaz Marinkovićevog teksta, budući da su rješenja iz ovog segmenta pozorišnog čina prisutna tek u nekim njegovim elementima (kreveti, stolice).

Izvanredno, rediteljski i glumački sklopljena predstava „Kiklop“, ZDK „Gavella“ istovremeno i vraća sjećanje na neko nadolazeće zlo od prije osam ili devet decenija, ali i posebno i snažno naglašava i nastoji da probudi stanje svijesti kod pojedinaca o nekom novom nadolazećem zlu koje tokom druge decenije trećeg milenijuma pogađa i Region, i svijet. Samo za razliku od onog zla koje simbolizuje prisutni kukasti krst na zidovima zagrebačkih kafana u grandioznom djelu Ranka Marinkovića, u modernom društvu ti simboli i vrste pritisaka su mnogo sofisticiranije. Ali, svode se na isto. Zato je tu predstava „Kiklop“ da svojim porukama razvije svjesnost kod ljudi o prikrivenim namjerama novog nadolazećeg zla.

ČASOPIS „SUSRETI“ U ZRCALU MODELA INTERKULTURALNOG UMREŽAVANJA

Piše: Srdjan Vukadinović

Dobroj 3-4 za 2019. godinu časopisa SUSRETI, koji se tradicionalno pojavljuje u vrijeme trajanja Susreta pozorišta / kazališta, je dosta raznoliko segmentiran. Tu su već standardne rubrike: Drama, Teatar, Proza, Eseji, Poezija. Naravno, tu je i temat posvećen lokalnoj brčanskoj književnoj sceni. I ono što je specifično, a što se njeguje u svakom broju je temat koji je posvećen nekoj od regionalnih ili svjetskih književnih scena. U ovom broju časopisa poseban temat je posvećen makedonskim pjesnicima. U ranijim brojevima su bili i slovenački pisci. Oni iz Srbije i Hrvatske su dobro zastupljeni na stranicama časopisa i mimo posebnih temata. Tako da časopis SUSRETI sa ovom svojom specifičnošću širi lepezu interkomunikacijskog dijaloga s kulturama i sredinama, kako u ambijentu južnoslovenskog područja, tako i šire. Naravno, tu su i temati koji su posvećeni aforizmima, i čak 18 prikaza na knjige različitih književno rodovskih i drugih određenja i determinacija.

U dijelu koji se tiče drame časopis donosi četiri nova dramska teksta, što je jako zanimljivo i korisno budući da se rijetko objavljuju kompletni dramski tekstovi. Objavljene su četiri drame čiji su autori: Vladimir Nabokov, Andreja Zelinka, Žarko Milenić i Živko Kareski Gornoselec.

Drama u tri čina Vladimira Nabokova „Pronalazak valca“ je jedna od četiri ukupno napisane drame ovog autora koji je poznatiji kao naučnik ili pjesnik ili prozaista. Dramski tekst Nabokova koji objavljuju SUSRETI je napisan u Parizu 1938. godine i nikada i nigdje nije igran do 1988. godine. To je dovoljan i veoma intrigantan razlog da ovo djelo bude objavljeno. Ovaj dramski tekst je preveo sa ruskog Predrag Nešović, a redaktor prevoda je Žarko Milenić.

Drama „Cijeli život“ Andreje Zelinke je jednočinka. U ovoj duodrami dva lica su muž i žena. Drama je napisana 2007. godine i govori o svakidašnjim problemima sa kojima se sureću u kuhinji, i u kući bračni supružnici. Drama je inače izvedena u koprodukciji KUD Integrali, Gledališča GLEJ i Mestnega gledališča iz Ljubljane. Sva ova tri koproducenta su poznata kao kazališni ambijenti u kojima se njeguje novi i avangardni kazališni izraz.

Tu je i novi dramski tekst Žarka Milenića „Moje vjenčanje“ u kome se na realistično sceničan način opisuje što se događa kada se u porodične odnose sina, oca, majke i bake upetlja glumica. Dešava se to da na kraju u desetom prizoru policajac razrješava stvar po prijavi oca da je opljačkan.

I temat časopisa drame zatvara dramski tekst „Srce za trun ljubavi“ čiji je autor Živko Kareski Gornoselec u čijem je i prevodu sa makedonskog jezika objavljen ovaj tekst u časopisu SUSRETI.

Rubrika TEATAR donosi tri teksta čiji su autori Srdjan Vukadinović, Predrag Nešović i Hazim Begagić.

U tekstu o kazališnim iskazima čovjekovih izbora, autora Srdjana Vukadinovića, tretiran je problem

izražajnih formi koje su bile zastupljene na XXXV Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom, a koji su održani 2018. godine. Izražajnost formi je bila svojevrsna kombinacija ličnih iskaza, dnevničkih zapisa i dijaloga u kojima se scenski iskaz pokušava i nastoji propitivati u sučeljavanju sa traumatičnom stvarnošću. Pri tome, se pruža mogućnost izbora različitih dilema, a karakter likova se u pozorišnim predmetima na pomenutom Festivalu scenski problematizuje do nivoa suočavanja sa neumitnim razrješenjem.

U svom tekstu „XXXV Susreti pozorišta / kazališta – festival obojen emocijama“ Predrag Nešović se kroz glavni i prateći program jedne konkretne godine bavi antropološkim momentima koji se odnose na pridobijanje publike, odnosu medija prema istome i Festivala prema novinarima, i svim onim što doprinosi da jedno festivalsko susretenje ima dug i uspješan vijek trajanja. Takođe, autor ovog članka iznosi i niz ličnih opservacija o tome kako Susreti pozorišta / kazališta rastu iz godine u godinu u svom kvalitetu i postaju respektabilan kulturni fenomen regionalnog značaja.

Članak o osnovnim značajkama institucionalnog sustava izvedbenih umjetnosti u gradu Sarajevu, autora Hazima Begagića govori prvenstveno o pozorišnom životu u ovom Gradu, koji predstavlja svojevrsnu okosnicu pozorišnog bića Bosne i Hercegovine. Još od osnivanja prvog profesionalnog pozorišta u BiH dvadesetih godina XX vijeka, onog najvećeg sarajevskog Narodnog pozorišta, sarajevska je kazališna scena sublimirala sva kretanja i trendove ukupnog BH teatarskog života u svim njegovim segmentima. Autor u svom radu dalje razvija tezu o tome kako se pri kraju starog i prvim decenijama novog milenijuma sarajevski modeli organiziranja pozorišnog života nerijetko predstavljali primjer i poticaj drugim teatarsko razvijenijim zajednicama u državi Bosni i Hercegovini.

U mnoštvu pomenutih i drugih radova koji su segmentirani kroz već pomenuta poglavlja uočljiv je raznovrstan pristup, kako u tematici, tako i u sadržajno rodovskim određenjima. Sagledavajući određene teme kroz različite aspekte uočljiv je i interdisciplinarni, a i regionalni, pa čak i interregionalni karakter časopisa. Na taj način ovaj časopis služi kao svojevrsni pregled i literatura onoga što se dešava u sferi teatra, književosti i mnogih drugih kulturnih i umjetničkih događanja.

Časopis SUSRETI predstavlja široku sadržajnu scenu koju osim originalnih radova čine i pregledni i informativni članci o modernim tokovima u oblastima koje tretira na svojim stranicama. Čak i one teme koje imaju izvjestan historijski karakter u časopisu su predstavljene na nov način. Vrijednosne promjene u teatru, drami, književnosti i kulturi stalno su prisutne u ovom časopisu, iz broja u broj. Zbog toga su tekstovi koji se objavljuju uvijek živi, aktuelni i intrigantni, a ključni fokus je na kvalitetu objavljenih sadržaja, na čemu treba i istrajati.

„Гавела“ је велико казалиште

Разговарала: Миљана Ђурђевић

Маринковићев „Киклоп“ након четири деценије је поново у театру. Сигурно да за то има много разлога?

Задња представа „Киклопа“ била је још 1976. у Загребу у режији Косте Спаића а са Радом Шербецијом у главној улози. Након тога дошао је филм Антона Врдољака, и нешто прије од годину дана и ми у Гавели смо се одлучили упризорити „Киклопа“. Чини ми се да има доста добрих разлога за то, јер ако знамо да Ранко Маринковић радњу смијешта у предратни Загреб – у вријеме незнања, хаоса, страха, распада моралних вриједности – свега онога чему ми свједочимо итекако и данас. Чак, чини ми се у неким стварима има пуно више, посебно страха, па чак више и од времена када настаје роман око шездесет пете. У једном разговору након премијере са нашим публицистом и критичарем Игором Мандићем рекао ми је занимљиву ствар: да за разлику од „Киклопа“ из седамдесет шесте године ми данас имамо свеприсутан страх којег у то вријеме није било, а он је темељна одредница овог романа. Мислим да сам у праву да данас постоји много разлога да се „Киклоп“ поново игра.

Избор редитеља за овако обиман и захтјеван текст је веома важан. Шта је пресудило да то буде Аночић? Позвао сам Сашу Аночића, редитеља који иначе у својим представама воли имати овакве антијунаке, осјећа према њима некакву топлину, саучешће, хуманост и он је био у стању да основну идеју из романа постави на позорницу.

Овакве представе могу, да тако кажем, себи дозволити само велики ансамбли?

Гавела је у Хрватској највећи глумачки ансамбл, има 46 глумаца, а овдје, на сцени, их је двадесет. Гавела као велико казалиште мора повремено имати на репертоару тако велике представе гдје се провјерава умјетничка, организацијска и свака друга спремност за велике наслове као што је „Киклоп“. Ја сам релативно нов на челу Гавеле, хтио сам да своју мисију у Гавели започнем са нечим великим и тешким, па ће ми ваљда касније бити лакше. Ово је заиста велики материјал коме можете приступити и реалистично, кафкијански и пиранделовски. Мислим да се Саша Аночић у сарадњи са драматургињом Петром Мрдуљаш приближили нечем што највише личи на филмски сценарио. Наравно ту није представљен цијели Маринковићев роман већ су узели сцене које су им се чиниле казалишно најпотентније. Није било лако све то сабити у три сата.

Дражен Ференчина,
директор казалишта „Гавела“

Представа наглашава страх. Које вријеме слика та константа: оно када се радња одвија у роману или садашње вријеме?

Вријеме је такво да сви осјећамо некакав страх, а у ствари не знамо чега се бојимо. Мислим да би се ипак сви ти страхови могли артикулисати. Познати књижевни теоретичар, Иво Франгеш, је рекао да је Ранко Маринковић уз познати Ерос и Танатос увео и трећи фактор - Фобос. Баш због тог трећег фактора „Киклоп“ је данас и савремен, актуелан, близак и модеран.

Публика?

Видим да је публика и у Брчком одлично реаговала и да је сала пуна. „Киклоп“ по истраживањима спада међу три најгледаније представе у Хрватској. Мислим да ће ова представа имати лијеп и дуг казалишни живот.

KAZALIŠNA EUFORIJA NASTAVLJA

Razgovarala: Ivana Pirić

Rubina Sarajlić, umjetnički direktor 36. Susreta

S obzirom da ste na brčanskim Susretima godinama prisutni u različitim ulogama, od pratećeg do natjecateljskog programa, ove godine ste, kao i prethodne, u ulozi umjetničkog direktora. Kako ocjenjujete repertoarski odabir predstava selektora Vlade Keroševića?

Na Susretima radim zadnjih deset godina i u toj deceniji zaista je prodefilirao veliki broj kazališnih predstava i isto tako zavidan broj poznatih i velikih imena iz svih sfera umjetnosti. Ali, ono što se dešava unazad tri godine jest užarena kazališna lavina, koja je krenula u svim smjerovima i njedri nevjerovatne predstave. Kao da su se svi probudili iz nekog kibernetičkog sna i sada nastoje nadoknaditi sve propušteno. Posebno me raduje to što i ovaj put gledamo praižvedbe bh. autora. I bez sumnje, selektor je ove godine postavio na repertoar predstave koje obećavaju.

Koliko Susreti otvaraju vrata kulture Distrikta prema okruženju i Regionu?

Ako govorimo s aspekta gostovanja na našem festivalu, pretpostavka je da odavno mnoge kazališne kuće u BiH i izvan njenih granica u svom godišnjem planu imaju zadatak raditi predstavu prema propozicijama, koje su svima dobro poznate, s ciljem učešća na Susretima u Brčkom, što znači da se mnogi vrlo rado vraćaju u naš grad i time smo mi, kao domaćini, jako zadovoljni. Nažalost, još uvijek nemamo svoju kazališnu produkciju kako bismo zauzvrat i dobrodošlicu mogli ponuditi isto, ali kao domaćini nastojimo ispoštovati sve zadane kriterije.

I ove godine imamo bogat prateći program, posebno za najmlađe i to u ruralnim dijelovima Distrikta, gdje kazališne trupe ne ulaze tako često. Jesu li organizatori ušli u baš sve te dijelove i s kojom kazališnom ponudom? U zadnjih nekoliko godina nastojimo što veći broj dječjih predstava uvrstiti u off program festivala i na taj način obogatiti cijelu ovu priču. Istina je da su djeca iz ruralnih područja vrlo često uskraćena za mnoge izvedbe, koje se igraju u Brčkom tijekom godine, ali zato Susreti nastoje nadomjestiti te nedostatke i pružiti im što bolji teatarski ugođaj. Većinom su to dječje predstave iz BiH, ali težimo k tome da za naše najmlađe ugostimo i neke predstave iz Regiona. Ove godine tu su kazališne trupe iz: Tuzle, Banje Luke, Mostara, Sarajeva i Beograda.

U kojem dijelu najteže uspijevate odigrati ulogu umjetničkog direktora Susreta?

Organizacija Susreta je timska igra i svatko od nas ima svoj zadatak, koji odrađuje bezprijekorno. Mi smo već uigrana ekipa i funkcioniramo na principu „svi za jednog, jedan za sve“ tako da zaista nema otežavajuće situacije. Zajednički cilj je u ovih nekoliko dana, u novembru mjesecu, oplemeniti našu scenu i time po tko zna koji put dati da znanja da Brčko zaslužuje profesionalno kazalište.

Na koncu, što biste poručili publici koja voli kazališnu igru?

Kazališna euforija nastavlja. Iskoristimo svaki trenutak kako bismo u sebe ubrizgali barem malo tog inzulina sreće!

Crtica iz životopisa

Rubina Sarajlić rođena je u Brčkom. Završila je Akademiju dramskih umjetnosti u Tuzli. Živi i radi u Splitu, kao umjetnička voditeljica Škole glume u Kaštelanskom kazalištu.

УГО ЈЕ ЕКСТРОВЕРТАНТИП, ХЕДОНИЗМОМ СЕ БОРИ ПРОТИВ СТРАХА

Разговарала: Маја Ковачевић

Уго је отворенији од свих. Ужива понајвише у пићу. Свима говори истину у лице, али и он као и остали ликови у представи нешто крије. Шта? Страх. Мислим да се и он боји, али да је тај његов хедонизам, уживање у животу сваког тренутка, његов начин борбе против тог страха. Он се покушава смијати, изругивати, правити од свега представу, лакрдију и то је његов начин борбе против онога што их чека, што се надвија над свима њима попут једне тамне сјенке. Мислим да је научио много, прочитао много књига и дошао до оне количине знања када мисли да је све бесмислено осим добре забаве и овоземаљских ужитака. И ту је стао. Да је наставио можда би дошао до неког другог закључка. Али он се задовољио са тим. У књизи је неки недовршени студент. Све му је нешто половично. Не жели да напредује. Само жели да ужива.

Када сте се први добили текст и прочитали га, како сте доживјели лик којег глумите?

За разлику од Мелкиора који је интровертан, Хуго је екстровеертан тип. Мени је некако лакше из моје зоне сигурности да се бавим интровертним ликовима, али сам се у „Киклопу“ морао бавити екстровеертним ликом. Колега Фрањо и ја размишљали смо да замијенимо улоге. Онда смо рекли да ћемо покушати, да ће можда нешто из те муке произаћи. И нисмо погријешили.

Такође, у представи та два лика су итекако повезана. Они су пријатељи. Хуго поштује Мелкиора иако то можда тако не дјелује у први мах јер га често исмијава. Зашто?

Поштује га Маестро који је њихов „патер фамилиас“. Маестро је њихов духовни, интелектуални отац на који су се сви угледали. Маестро у Мелкиору види свог насљедника. Хуго то схвата, као и то да није дорастао Мелкиору. Свјестан је да нема тај икс фактор који има главни лик. И живљава се на њему због те интелектуалне зависти. Покушава да се Мелкиор осјећа лоше. Удара га у слабу тачку, у емоције. Ужива да му се изругује. С друге стране га као пријатеља цијени и воли и њихов однос је топло- хладно. Хуго се такмичи са својим пријатељем.

Живко Аночић, глумац

Јесте ли имали потешкоћа током рада на представи?

Сјећам се да када сам први пут узео Киклопа у руке веома сам се мучио. Нисам му једноставно био дорастао. Погледао сам серију и то ми је много помогло. Онда сам се бацио на друго читање. Ако смо успјели да клинци који морају доћи на „Киклопа“ са школом, након гледања имају жељу да читају књигу, онда мислим да смо успјели.

Прексинаоћ сте добили још једну награду Хрватског глумишта. Овај пут за најбољу споредну улогу у „Киклопу“ који је проглашен за најбољу драмску представу у цјелини, као и режију. Колико Вам та награда значи?

Јако сам почашћен том наградом као и цијели ансамбл, јер једни друге подржавамо на сцени. Након додјеле колеге су биле ту у Брчком. Уживо смо гледали њихово навијање, па ми је било топло око срца. И мени и Саши и Феци. И драго ми је да је представа достигла такав успјех и да су је препознали на НХГ-у.

EROS - THANATOS - PHOBOS

Piše: Mladen Bićanić

Pozornica je ogoljena, prazna – na sredini samo jedan stol, na njemu ljudska lubanja, priziva u sjećanje, naravno, Hamleta, govorom o njemu počinje predstava. Gledalište je pod punim svjetlom, dvojica glumaca sjede među gledateljima, do nas dopire pitanje: „Kako to da Hamlet, tako pametan i sumnjičav, nikada nije pomislio, još tamo u početku, to jest prije drame, da bi stric Klaudije mogao ubiti njegova oca?“ Nakon rasprave o toj naivnosti Hamleta, a ona je kao i mnogo toga drugoga u predstavi samo simbol, anticipacija onoga što gledamo, doživljavamo, osjećamo, svi ti simboli neizbježni su kako bi nas poveljeli do središta drame, osvijestili i pokazali o čemu je tu zapravo riječ – scenu preuzimaju glumice i glumci, glazbu izvode uživo ulični svirači – sto minuta traje prvi čin, osamdeset drugi. Na početku drugog čina isti se prizor ponavlja, čuveni je to dijalog o „ potrebi preventivne dehumanizacije... ili o ukidanju tragedije skepsom. Treći dio tog razgovora, koji u romanu teče neprekinut, čut ćemo nešto kasnije, ovaj put s pozornice: „...naivno je i glupo u ovom svijetu biti dobar... Nije nam potrebna tragedija da bismo otkrili tu strahovitu istinu.“ A opet, povijest je neumoljiva, svjedočimo tomu i sami u svojim životima, dok god se tragedija ne dogodi, istina se ne razotkriva.

Roman „ Kiklop“ velikog hrvatskog prozaista i dramatičara Ranka Marinkovića (Vis 1913. – Zagreb 2001.), tiskan 1965-te godine, na XXXVI Susrete pozorišta/kazališta u Brčkom stiže s pozornice Gradskog dramskog kazališta Gavella. Premijera je bila u drugoj polovini veljače ove godine, Saša Anočić je redatelj, autor dramaturgije i scenograf, dramaturginja je Petra Mrduljaš, kostim Marite Čopo, autor glazbe Matija Antolić. Ansambl je to predstava, dvadeset je protagonista na pozornici, neki tumače i više likova, predvode ih Franjo Dijak u roli Melkiora, Siniša Ružić igra Maestra, Živko Anočić je Ugo, Amar Bukvić Don Fernando, uloga kiromanta Atme povjerena je Filipu Šovagoviću, lik zanosne i kobne Vivijane tumači Dijana Vidušin, a putene Enke Martina Čvenk. Sjajne male minijature, prizori su to koji nadopunjuju i osvježavaju glavni tok predstave, njenu temeljnu nit – vodilju, igraju Nenad Cvetko, Janko Rakoš, Sven Medvešek, Hrvoje Klobučar,

Đorđe Kukuljica, Anja Đurinović Rakočević...

Roman, pa tako i predstava, oživljava atmosferu i duh što vlada Zagrebom uoči početka Drugog svjetskog rata, scene se događaju u krčmama i kavanama, bračnim ložnicama i samačkim sobicama, na ulici, u vojnoj kasarni i stacionaru, presjek je to boemskog života novinara, glumaca, ljudi iz susjedstva, žena koje ih prate u njihovim životima – sve se događa u ozračju neke nelagode, iščekivanja ratnih strahota, u pijančevanju za kafanskim stolovima, a nad svima, gotovo za vrijeme trajanja cijele predstave, bdije jedno veliko oko, Veliki

Brat nadzire naše živote, prošlost, sadašnjost, budućnost, to je taj mitski Polifem, jednooki kiklop, sin boga mora Posejdona i nimfe Toose, simbol i opomena bezumlja i horora rata, kaotičnog stanja u svijetu i strahom obuzetog čovjeka – pojedinca nesprennog da se toj kobi suprotstavi. Uz razgovor o Hamletu i o neupotrebljivosti dobrote u svijetu koji nastanjujemo, treći je to moćni simbol predstave „ Kiklop“ koja nosi nesigurnost i izlomljenost jednog vremena ne tako daleko izgubljenog u sjećanju, nesnalaženje u svijetu koji nije ništa mnogo drugačiji od onoga u kojem se nalazimo. Tri su temeljna ugaona kamena na kojima počiva predstava: neizbježni Eros, kao pribježište i utočište od surovosti i beznadnosti življenja, Thanatos, stalni, neumitni podsjetnik na našu ovozemaljsku prolaznost i zapravo vrlo malu važnost u općem ustroju svijeta, i Phobos, „...strah strašniji od smrti... u Kiklopiji, kojoj prijeti bezumni, totalni rat, sve je besmisao. Bezumno, bestijalno mumljanje fašizma nije zahtijevalo posebno istančan sluh... junaci Marinkovićeви izubijani su, puni modrica i ožiljaka, trauma emocionalnih, političkih i fizičkih, a jedino boštvo koje se nad njih nadnosi jest Timor, Phobos, Strah.“ (Ivo Frangeš, Croatica)

Saša Anočić, uz dramaturginju Petru Mrduljaš, nije se trebao previše dvoumiti kako pristupiti inscenaciji: nedvojbeno je da težište mora biti na fragmentarnoj dramaturgiji, dijaloge je već imao ispisane perom vrsnog dramatičara – preostalo je, međutim, ono ključno, problem svake dramaturgije, a pogotovo veće romaneskne cleine, a to je: što odabrati a što izostaviti? A nudi se zaista puno toga, Marinković je nesporno veliki pisac a „ Kiklop „ kultno mjesto hrvatskog romana – snovi i snoviđenja, misli i asocijacije, halucinacije, monolozi i dijalozi, solilokvij, ideje koje oblikuju svijet, ali i sudbine i živote svakog pojedinog aktera, surova stvarnost početka ratnog bezumlja u nekom neimenovanom gradu u provinciji, sukobi, tučnjave, svađe, portreti ključnih protagonista, nosilaca svega što se zbiva, raznolika mjesta u kojima se nalate, krčme, birtije, kasarne, ludnice, intima spavaćih soba i budoara, preljubi, ljubomore i zavodjenja, naposljetku onaj tako općeprisutni užas, nevidljiv a tako strašan, horor rata koji se pomalja na horizontu i kaos koji nosi sa sobom...A sve to sadržano samo u jednom kriku, vapaju Melkiora interniranog u ludnici: „ ...ništa ja ne trebam. Kubni centimetar vode, prljave! Da živim kao mikrob, to je meni dovoljno...“ Zajedno sa njim zatočeni smo u spilji Polifema, kojeg je samo lukavi Odisej uspio nadmudriti, u očekivanju čuda koje će nas izbaviti. Diveći se Schopenhaueru, Jung je svojedobno zapisao: „ On je bio prvi koji je govorio o patnji svijeta koja nas koja nas očigledno i nasrtljivo okružuje, o zbrci, strasti, onom hrđavom... Konačno je postojao neko ko je imao hrabrosti da uvidi kako sa osnovom svijeta, na neki način, ne stoji baš najbolje. „ Brilljantan Marinkovićev roman „ Kiklop „ i najuspjeliji trenuci istoimene predstave u režiji Saše Anočića i izvedbi GDK Gavella iz Zagreba tu često namjerno potisnutu istinu o iščašenosti svijeta u kojem živimo donose u punoj jasnoći.

ЧАСОПИС „СУСПРЕТИ“ – СТУДИЈА ВРЕМЕНА

Пише: Предраг Нешовић

Оквиру ПРАТЕЋЕГ ПРОГРАМА Сусрета позоришта/позоришта/казалишта Брчко дистрикт одржана је значајна промоција још значајнијег часописа *СУСПРЕТИ*. На добро посећеној промоцији и у присуству гостију, публике а и аутора приложених текстова у часопису, изношене су оцене, инпресије и вредносни судови о овој значајној публикацији.

Покретање нових часописа данас се, углавном, доживљава као неизвесна авантура која је осуђена на неуспех. Због недостатка финансијских, логистичких и инфраструктурних средстава за квалитетан и обухватан рад, стање у КРЕИРАЊУ једног часописа подједнако је тешко као и само стваралаштво. Ипак, верујући у идеју да се решења налазе најчешће тамо где су и сами проблеми, покренут пре две године часопис *СУСПРЕТИ* траје и доприноси унапређењу укупне позоришне, књижевне и културно–уметничке стварности.

Као и већина постојећих и активних часописа у Региону, своје планове и оно што у садашњости жели да пружи читаоцима, остварује стратегијом поступности, корак по корак и истрајно напредујући ка будућности сигурно. Али баш таква стратегија и скромнија издавачка решења, ослоњена на приступачне могућности, данас спасавају ову врсту публицистике. У том смислу *СУСПРЕТИ* видимо као часопис у класичном штампаном издању, али који функционише на врло економичним финансијски штедљивим основама.

Верујемо да је то довољно, макар за почетак.

У будућем раду, као кључне полуге за достизање наших циљева, примењиваћемо правила, стандарде и методе којима се остварује висок ниво квалитета радова. Квалитет чланака које објављујемо логична је последица у којој одговорност у томе преузима часопис. Наш део одговорности највише се темељи у обезбеђивању квалитетних чланака, применом савремених метода у комуникацији са ауторима. Тиме обезбеђујемо законски и институционално промовисану праксу високих стандарда и квалитета периодике.

У дистрибуцији садржаја часопис ће бити часопис са отвореним приступом за све потенцијалне кориснике. Промовисаће, поштовати и посебно чувати културу и стандарде академског писања. *СУСПРЕТИ* ће тематски и предметно бити посвећени областима које припадају пољу позоришту, књижевности, уметности и култури.

Часописом руководи Редакција на челу са главним и одговорним уредником Јаковом Амићићем а најважнију улогу у стратешком промишљању и усмеравању рада има Уредник Жарко Миленић и Редакција часописа у којој се налазе компетентни представници

домаће и иностране уметничке заједнице. Посебно истичемо амбицију усмерену ка остваривању већег степена интеракције између часописа и заинтересованих јавности. Проверена чињеница је да Редакција, самим тим и *СУСПРЕТИ*, у свом исходишту имају импликације на свет стваралаштва. Охрабриваће и подстицати све појединце који у нама виде достојне партнере, или могућности да сарађујемо, да нам се јаве. Отворени за сарадњу која доприноси остваривању заједничких циљева а тиме и креативном стваралаштву које нам је у овом времену веома потребно. Верујући да се напредак укупног стваралаштва темељи, између осталог, и на иновацијама и учењу, наш допринос уграђујемо управо у те вредности.

Број који је у рукама читалаца за Редакцију *СУСПРЕТИ* има јасно одеђени симболички значај – представља место где се заокружује један циклус и тачку од које ваља почети преиспитивање ваљаности основне идеје, сврсисходности одређеног начина делања – конкретног доприноса у простору који је прилично занемарен и оскудан, а реч је о промишљању театра, књижевности и културе. Ово је двоброј 3 - 4 који потписује ова редакција и он данас има концепцију и формат за који се Редакција залагала од почетка, и веровала да имају оправданост и публицистичку важност. Мишљења кругова читалаца која допиру до нас, и до којих нам је једнако стало, јасно указују да је концепт *СУСПРЕТИ* у складу с временом и потребама нашег културног живота, те да је отвореност редакције, самим тим и часописа, узорна, а рубрицирање прецизно, целисходно и јасно. *СУСПРЕТИ* СУ ОЗБИЉНА СТУДИЈА ВРЕМЕНА У КОЈЕМ ЖИВИМО. Као члан Редакције могу да кажем да сам поносан на то и да су принцип отворености за сарадњу и слобода уређивања не само креативни него и мотивишући. За овакав начин рада, али и успех успостављања и одржавања концепта часописа *СУСПРЕТИ*, Редакција мора захвалити Влади Брчко дистрикта, конкретно Одјелу за привредни развој културу туризам али и осталим сарадницима, који су од почетка подржали слободу опредељења Редакције и омогућавају да жеља за континуираним изласком (годишње четири броја: пролеће, лето, јесен и зима) допринесе актуелности часописа.

Посебно је задовољство што су *СУСПРЕТИ* афирмисали и неколико нових, младих аутора, те што је наш часопис присутан и доступан у Региону.

У складу с претходним и овај двоброј остао је у духу опредељења и континуитета, што подразумева да је његов фокус усмерен према Сусретима позоришта/позоришта/казалишта Брчко дистрикт.

Часопис је замишљен истовремено као читко штиво и документ који ће сведочити о садашњем књижев-

ном тренутку и након спуштања завесе.

Сам назив часописа одредио је његову основну тему и садржај: замишљен је као хроничар свеукупног уметничког стваралаштва. Ма колико нам се појам „уметничког стваралаштва” чинио познатим и разумљивим, ваља дефинисати његову употребу у овом контексту јер овде не означава „свеукупност уметничких догађања унутар граница Босне и Херцеговине”, него једну врсту уметничке естетике. Оне коју најбоље тумачи енглеска реч – *mainstream*, а могуће је заменити српско-хрватско-бошњачко-црногорски термин: „средишњи ток”.

А да постоји потреба за хроничарем доказује чињеница што у нашој средини уметнички „средишњи ток” никада није дефинсан – објашњене су поједина извођења, смерови, идејни кругови, занимљиви људи који му припадају... Управо зато је наш приступ афирмативан. То не значи да подилазимо сопственој теми, него желимо да је појмовно одредимо, а то је могуће једино уз помоћ „позитивних примера” па је зато избор тема, људи и остварења о којима се пише у часопису вредносни.

Овај број има стандарне рубрике које испуњавају обим од 369 страница: ДРАМА, ТЕАТАР, ПРОЗА, ЕСЕЈИ, ПОЕЗИЈА, МАКЕДОНСКИ ПЈЕСНИЦИ, АФОРИЗМИ, СТВАРАОЦИ ИЗ БРЧКОГ и ПРИКАЗИ. Значајно је да су објављена четири интегрална драмска текста. Од великог значаја је драмски текст Владимира Набокова ПРОНАЛАЗАК ВАЛЦА. Преведен текст са руског као прво објављивање у Региону од аутора који је најпознатији по роману ЛОЛИТА. Текст се сматра пророчким: будући да је написан на Азурној обали и на француском језику 1938. Године он је предвидео надолазећу неман – фашизам.

У рубрици ТЕАТАР три стручна рада потврђују сврсисходност овог сегмента часописа: Срђан Вукадиновић: КАЗАЛИШНИ ИЗБОР ЧОВЈЕКОВИХ ИЗБОРА; Предраг Нешовић: 35. СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА – ФЕСТИВАЛ ОБОЈЕН ЕМОЦИЈАМА И Хазим Бегагић: ОСНОВНЕ ЗНАЧАЈКЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ СУСТАВА ИЗВЕДБЕНИХ УМЈЕТНОСТИ У ГРАДУ САРАЈЕВУ.

Посебно важан сегмент у часопису је СТВАРАОЦИ ИЗ БРЧКОГ чији је, заправо, ово часопис. Судећи по броју заступљених аутора Брчко не треба да се брине за своју стваралачку будућност.

ПРИКАЗИ у овом двоброју су показатељ колико је разуђена изавачка делатност у овом делу Региона, јер ти прикази односе се и третирају сва дела која су штампана између два броја *СУСПЕТА*. Издавачка делатност је јако богата и разноврсна.

На страницама овог двоброја као гости, место су нашли песници Северне Македоније: Славчо Ковиловски, Весна Мудишевска–Велјанова, Даниела Андоновска–Трајковска и Елизабета Јончић.

У поплави дневних новина који се умитничким стваралаштвом баве кроз скандале и негативне одјеке, у поплави недељника који се баве алтернативним

или политичким темама, очигледан је губитак вредносних вертикала (и хоризонтала) кроз негирање било каквог смисла или вредносног система. У таквим околностима (преовладавајућима на почетку овог столећа), имати осећај вредносног и значењског система, осећај целовитости који укључује уметничка средишта и рубове – и то покушати да јасно дефинише и успостави – није лако. Још је теже заговарати афирмативни принцип као темељни принцип приказа у времену којем је легитимна вест само сензација, а једини „легитимни” приказ људског бића „потпуни распад личности”.

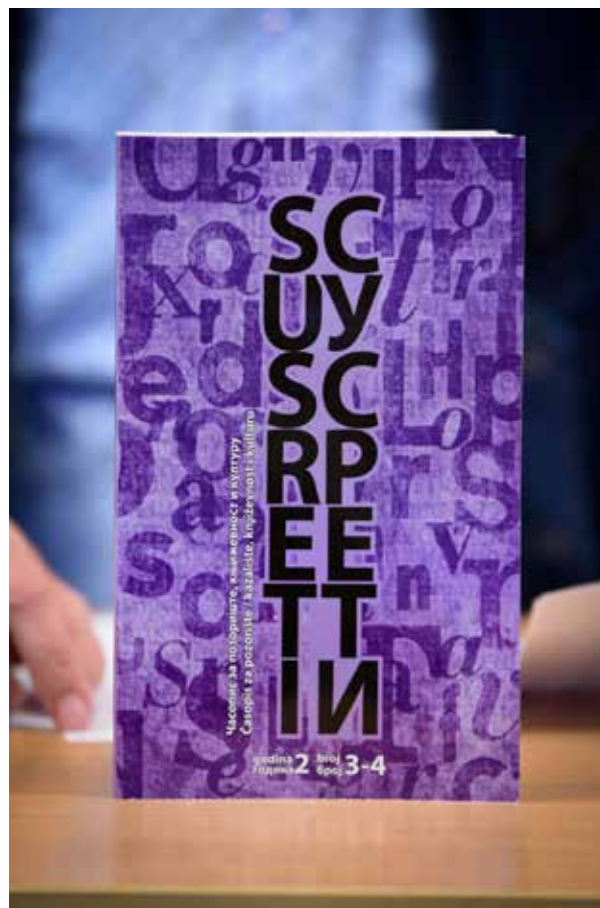
Јасно нам је да данас није лако бити „афирмативни хроничар уметничких збивања”, али верујемо да вреди покушати.

Верујемо да ће и овај двоброј *СУСПЕТА* привући ширу читалачку пажњу, а да ће „затворена кружница” једногодишњег пречника рада Редакције бити оквир који ваља пресецати новим темама, садржајима и достигнућима...

За кратко време свог излагања (само две године) часопис *СУСПЕТИ*, био је и остао централни хроничар који настоји да окупи проверене вредности позоришта, књижевности и културе. Своју мисију је остваривао и остварује са великим успехом.

Јер,

увек сам веровао у онај део писма Сусан Зонтаг упућеног Борхесу, у коме она пише: *Човекова чежња да чује и прочита велике текстове никад неће бити угашена без обзира на претње савремених медија.*

BOEMSKI KAOS

Piše: Nikola Šimić Tonin

Pred brčanskom publikom u okviru 36. Susreta kazališta/pozorišta Brčko Distrikta BiH, u 19:30 odigrala se predstava Gradskog dramskog kazališta "Gavella", Zagreb "Kiklop" pisca Ranka Marinkovića i režiji Saše Anočića. Kazališna predstava po romanu koji se smatra najvećim romanom s ovih prostora uz bok Andriću, Krleži, Crnjanskom, Selimoviću ili čak i povrh nekih od njih. Marinković je poznat po tome da duboko prodire u svoje likove, da nema površnih likova, sklon gomilanju, njegov tekst je nabijen emocijama, vrvi, u radnji njegovih proza i drama nema stanki, pokret na pokret, kretanja u kretnji, eksplozije emocija.

„**Kiklop**“, kamen temeljac postmodernih romana na ovim prostorima. KomPLICIRANI **omaž boemskom kaosu predratnog razdoblja**, padu društva u ralje rata, uvjerljivo predočuje neurotičnu anksioznost društva čija je glavna preokupacija **strah** i izmišljanje načina na koje ga možemo zaboraviti. Stroj straha.

Takav tekst prenijeti na scenu, oživjeti ga, podvig je bez presedana. Taj podvig ostvarili su kazalištarci iz

Zagreba. Ucertali se u naša pamćenja, obilježili ove Susrete. Zadržati nečiju pozornost puna tri sata, a zna se da dobar profesor u učionici pozornost učenika zadrži jedva 15 minuta, govori samo za sebe.

Radnja 'Kiklopa' smještena je u zagrebački boemski milje uoči rata, od jeseni 1940. do proljeća 1941., u tjeskobnu atmosferu iščekivanja, ispunjenu strahom, otuđenjem i rasapom etičkih vrijednosti. U tom se dezorijentiranom društvu odvija egzistencijalna drama glavnog lika, Melkiora Tresića, anksioznog intelektualca razapetog strahom od novačenja s jedne i vlastitim neispoljenim žudnjama s druge strane. Zajedno sa svojim prijateljima Ugom, Fernandom i Maestrom, Melkior se uglavnom kreće po kavanama i potuca po ulicama. Kao i svi, i on je zaljubljen u ženu kojoj nadijeva ime Viviana ali ta ljubav, u skladu s njegovom nesigurnom prirodom, nikada ne biva realizirana.

Priča je puna grotesknih i ekscentričnih prizora koji naglo mijenjaju predznak, ozbiljno se u trenu preobražava u humorno, patetično u banalno, tragično u sladunjavo i

melodramatsko. Svojtvenih Marinkovećevskih naplava sa svih strana.

U takvom miljeu obrata, skandala, snažnih manifestacija tjelesnosti, pa i erotske raspojasanosti, u atmosferi natopljenj osjećajem neizvjesnosti i straha od smrti, kreće se Melkior, čija melankolična pojava dodatno naglašava patologiju društva koje postupno upada u kaos rata.

Kroz životni put – životni putanju, usporenu, jedvakretljivu, dosadno uhodanu, određenu i šabloniziranu... **Melkiora Tresića**, kazališnog kritičara, intelektualca sterilnog duha i tijela koji svoju putenost i strasti (ne) zna izraziti samo manijakalnim racionaliziranjem svega oko sebe, gledatelja se prenosi u svijet Drugog svjetskog rata. Kada se u Zagrebu još nije zaratilo, ali se **miris krvi i baruta osjećao u zraku** nošen vjetrom. Nakon Krležini pogleda na rat, jedno prijelomno vrijeme, gledamo tome slično iz kuta drugoga našega književnoga velikana šjor Ranka.

Najočekivanija i najnajavljanija premijera ove godine - „Kiklop“ u „Gavelli“, proslavljenog redatelja „Kauboja“ **Saše Anočića**, izazvala je pomutnju među kazališnim poklonicima.

Positivna energija, sklad cijeloga „Gavellina“ ansambla širi se zrakom, obuzima gledatelja i tjera ga **suočiti se s istim fobijama koje i sami likovi proživljavaju**. Strah je česta pojava u Marinkovićevim prozama. Strah i od samog straha.

Ogoljena scenografija, no vrlo efektivna upotreba rekvizita, bogati, povijesno vjerodostojni kostimi i sjajna gluma čine „Kiklopa“ **predstavom vrijednom gledanja**. Rijetko se viđa nastup u kojem **više, mnogo više od uobičajenoga, ustaljenoga broja glumaca, preko dvadeset glumaca koji dišu kao jedan, potpora su i podrška jedni drugima i** istovremeno tumače potpuno drugačije osobnosti.

Zanimljiva je i raspodjela rola. Tako **Dijanu Vidušin** nismo navikli gledati u ulogama fatalnih žena, a kamoli još k tome i glupih, no zapanjila je svojom pojavom, držanjem i promjenom glasa. Kao u kabareu, ili nekome od onih crnobijelih američkih filmova. Tesla je rekao da će naše vrijeme biti kraj vremena i da će u tom vremenu vladati žene, ako se i u toj promjeni vremena budu spaljivale knjige prvi na lomači mogao bi biti i zbog ove predstave, baš ovaj Marinkovićev roman.

Franjo Dijak, u glavnoj ulozi Melkiora, svojom pojavom savršeno pristaje tom liku. Neisticajan, usporen, krhak, mršavo tijelo s izražajnim svijetlim očima koje bezuspješno traži slamku spasa od vlastitog života. Nije to onaj lik koji smo gledali u filmu, životniji je, bliži nama, prihvatljiviji ovom vremenu. Namjerno se izglednuje kako ne bi bio unovačen u vojsku, potajno zaljubljen, potpuno nespreman izraziti svoje osjećaje, sterilan čak i u erotskim trenucima s ljubavnicom...

Melkior je simbol društva suočenog s Drugim svjetskim ratom. Velikim Kiklopom koji proždire sve pred sobom. Neman. Pred kojim, pred kojom, je jedini spas slijeđenje instinkta i napuštanje intelekta. Prizori

vojničke bolnice i ratišta prikazuju nam sudbine razorene svjetskim događajima, krahove ljudske duše koji nas veličanstvenošću glumačke izvedbe moraju osvojiti. I osvajaju.

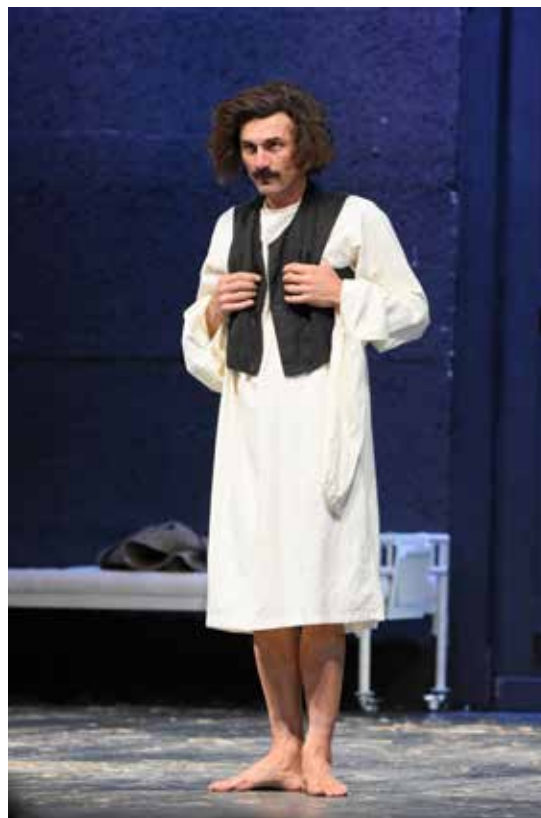
Lik **Uga**, kojeg je davno u filmu Antuna Vrdoljaka tumačio **Rade Šerbedžija**, veliki Rade, ovoga je puta utjelovio **Živko Anočić** i ponudio više od imitacije Šerbedžije, što je iznimno pohvalno. Volim kad se osobnost, osobno, svoje ja, svoja kreacija, osoban pristup dade liku.

Još o predstavi: Smijene banalnog i tragičnog, patetičnog i monotonog, stapaju se u kolaž svijeta koji neodoljivo podsjeća na scene filma „Cabaret“ Boba Fossa. Među najšarmantnijima su svakako scene krčmi. Ples, pjesma i raspad morala – sve ukomponirano u **dinamične prizore** u kojima se unatoč broju glumaca **karakteri ne gube, već još jače ističu. Ističu književnu moć maga riječi, književnog Kiklopa – Marinkovića. Stroja za dijaloge. Vrcatelje riječi.**

Dražen Kühn u ulozi Maestra ostvario je jednu od svojih najdirljivijih izvedbi uopće. Ostavlja bez riječi. I traži riječi za iskazati divljenje.

U ovoj predstavi kao u ravničarskoj rijeci – sve teče. Vrijeme je Rijeka. Prijelazi su prirodni, stapaju se jedan u drugi te objektivno predugačka 3 i pol sata trajanja, mora se priznati, brzo proteknu. Dobro odijeljene scene te brza izmijenjena replika, prizora i situacija garantiraju zadržavanje pažnje gledatelja. Pa i ta unošenje i iznošenje... draž su za sebe.

Zaključit ću sljedećim: Pamitit će se po dobrom ovaj Kazališno/Pozorišni Susret u Brčkom, po vrhunskim predstavama i po „Kiklopu“, priči za sebe.

KAD OČAJ I LUDILO DOSTIŽU KLIMAKS

Ranko Marinković, KIKLOP, Gradsko dramsko kazalište "Gavella", Zagreb, režija Saša Anočić

Piše: Almir Zalihić

Kiklop, kulturni roman Ranka Marinkovića, djelo je koje tehnikama toka svijesti i unutrašnjeg monologa, poput slavnog **Uliksa** Džejmisa Džojlsa, tretira ispovijest intelektualca, Melkiora Tresića, u predvečerje Drugog svjetskog rata, njegovo zgražavanje i rezignaciju svijetom brutalnosti, licemjerja i laži, svijetom u kome su prave ljudske vrijednosti uglavnom izuzeci zatrpani bukom gomile.

Kiklop je u godini svog prvog objavljivanja dočekan kao književna i kulturna senzacija. A Ranko Marinković je bio laureat NIN-ove nagrade za roman godine.

Kiklop je roman konotativnih slika, fraza i narativnih bljeskova punih groteske, iščašenosti, neobičnosti. Pripovijedanje je izrazito teatralizirano kao spoj realističke scenografije i somnabulnih likova oživjelih iz noćnih mora i strahova Melkiora Tresića.

Dakle, radi se o jednom od ponajboljih romana, do danas, hrvatske i svih ostalih južnoslavenskih književnosti.

Pozorišni komad koji smo sinoć gledali u izvedbi gradskog dramskog kazališta "Gavella" iz Zagreba počinje raspravom Melkiora Tresića (Franjo Dijak) i Don Fernanda (Amar Bukvić) o Hamletu, a nastavlja se stvaranjem atmosfere predratnog grada (Zagreb), u kojoj prepoznajemo slike iz Marinkovićeve romana – siromaška koji vaga ljude, prodavača novina, čistača cipela, konkubine i metrese, konobare itd.

Vrlo dinamičan početak. Scene se slijevaju jedna u drugu. U birtiji se raspravlja, pije i puši, svira muzika (Matija Antolić). Tu su i dva plakata s kukastim križem, a u dubini scene ogromno kiklopsko oko, kao simbol nadolazećeg zla.

U atmosferi skandala, snažnih manifestacija tjelesnosti, erotskih naboja i raspojasanosti, u atmosferi natopljenj osjećajem neizvjesnosti i straha od smrti, kreće se Melkior, čija krhka pojava dodatno naglašava patologiju društva koje postupno upada u predratni haos. Melkior je u turbulentnoj seksualnoj vezi s udanom Enkom (Martina Čvek). Ali njegova nedostižna i neostvorena žudnja je, svima dostupna Vivijana (Dijana Vidušin). Krećući se

između susjeda Atme (Filip Šovagović), hiromanta čija je misija da 'spasi Vivijanu svojom ljubavlju', živopisnog Uga, koji u interpretaciji Živka Anočića predstavlja jedan od vrhunaca predstave, tragičnoga Maestra izvrsnoga Dražena Kuhna, pragmatičnoga Fernanda i drugih, Melkior neprekidno razmišlja o smislu života, o sudbini, o sebi. Navalu primitivizma, surovosti, barbarstva doživljava kao nagovještaj okončanja evropske kulture tog vremena.

Obimom vrlo opsežan Marinkovićev roman reditelj (Saša Anočić) i dramaturginja (Petra Mrduljaš) podijelili su u dvije zaokružene cjeline.

Prizori intelektualnoga previranja predratnoga Zagreba iz prvoga dijela predstave u drugom dijelu su zamijenjeni haosom kasarne, a zatim jednako surovom stvarnošću bolnice.

Rat je normalna i očekivana posljedica ljudožderske epohe. Melikoroza je Odiseja neuspjela – on je samo patetični antijunak jedne nesretno sredine koji se kreće u zatvorenom krugu bez stvarnoga izlaza; pasivni posmatrač bez prave mogućnosti upliva na zbivanja i događaje oko sebe. Njegovo neprekidno uporno ponavljanje 'mene nema' na kraju se pretvori u rezignirano, pa čak i radosno prihvatanje toga određenja: snijeg pada, avioni nadlijeću Zagreb – rat je stigao, violinisti sviraju. Melkior se prepušta. Čeka ga 'izbezumljeni grad Zoopolis'.

Reditelj Saša Anočić je pronašao balans između zadržavanja bitnog i literarno ključnog i onoga što treba napraviti da bi predstava tri sata i dvadeset minuta držala pažnju publike i dobar ritam. Uspio je sublimirati sve ključne elemente kompleksnog tekstualnog predloška (romana) u dramaturški složen ali istovremeno vrlo pitak i režijski izvrsno uređen komad.

Veliki glumački ansambl činili su Nenad Cvetko, Hrvoje Klobučar, Sven Medvešek, Antonija Stanišić Šperanda, Andrej Dojkić, Natalija Đorđević, Ivan Pucar, Ivan Grčić, Andrej Kopčok, Đorđe Kukuljica, Nikola Baće, Janko Rakoš i Anja Đurinović Rakočević. Ulične svirači su Matija Antolić i Jeremija Bundalo.

ДАНАШЊЕ ДРУШТВО НЕ ДОПУШТА ЧОВЈЕКУ ДА СЕ ПРИКАЖЕ ОНАКАВ КАКАВ ЈЕСТ

Разговарала: Дејана Крстић

Представа је пуна страха и ишчекивања. Јесте ли Ви имали страх када сте се упустили у стварање овог лика?

Текст је пун страха, јер је то вријеме страха, када је било пун фаца, а он је у ствари један велики губитник на свим пољима.

На почетку представе Маестро дјелује као неки негативан лик, а на крају испада као особа која је заправо много повријеђена и тужна.

Па да, он је бескрајно тужна особа, може да се постави и та верзија у роману и драматургији, да има једна представа о њему самом, као Маестрова смрт. Он је као један гуру или икона тог друштва, у тој кафани, бескрајно образован и шармантан, али на крају се види да је он имао својих љубавних промашаја. Због тога се он брани тим својим оклопом, али на крају се опет разоткрива његова туга и бол.

Колико има таквих ликова у друштву или на нашој јавној сцени?

Мислим да их има пуно, можда ми глумци или други умјетници имамо ту срећу да можемо говорити о својим емоцијама, а већина људи не може, јер мора да пази да ли ће задржати посао, углед, жену, мужа и остало. Тако да мислим да је много таквих људи, јер им је тешко, данашње друштво не допушта да се човјек прикаже онакав какав јест, да је слаб, да себи допусте мало тог одушка.

Представа траје заиста дуго, али држи пажњу. Публика је остала до краја и добили сте велики аплауз. Да ли су реакције такве иначе?

Добре су реакције. Ја иначе не волим дуге представе, имам утисак да се људи приморавају да буду у позоришту, али то није случај са овом.

Синиша Ружић, глумац

ČASOPIS „SUSRETI“ REGIONALNI JE DRAGULJ POZORIŠTA, KNJIŽEVNOSTI I KULTURE

Piše: Suvad Alagić

U okviru bogatog Off (pratećeg) programa XXXVI Susreta pozorišta/ kazališta u Brčkom u foajeu Doma kulture Brčko upriličena je, za naše prilike izuzetno posjećena, promocija dvobroja 3-4 regionalnog časopisa za pozorište, književnost i kulturu SUSRETI, čiji je izdavač Vlada Brčko Distrikta, a glavni i odgovorni urednik Jakov Amidžić.

Časopis SUSRETI po mnogo čemu je specifičan u nas koji pripadamo južnoslavenskom govornom području, zastupljeni su autori iz BiH, Hrvatske, Crne Gore, Srbije, Makedonije, Bugarske, ali i svih drugih zemalja Evrope i svijeta, klasici, suvremenici, autori iz Brčkog; svi oni koji zadovolje visoke kriterije i estetsko-književne standarde koje je postavila izrazito kompetentna i referentna redakcija ovog časopisa.

Najnoviji broj časopisa „Susreti“ koji izlazi drugu godinu zaredom, a baštini tradiciju nekadašnjeg brčanskog časopisa RIJEČI, koje pokrenut još 1974. godine, predstavili su članovi redakcije Predrag Nešović, dramaturg i prevodilac, prof. dr. Šrdjan Vukadinović, teatrolog, i mr. sc. Žarko Milenić, filolog, pisac i prevodilac.

Predrag Nešović: “U podnaslovu časopisa „Susreti“ piše - časopis za pozorište, književnost i kulturu. Naravno, nije to samo časopis za pozorište, postojala je jedna bojazan da će to biti isključivo pozorišni časopis, ali nije. To je časopis i za književnost, i za kulturu i za umetnost. Godina izlazenja druga, 369 stranica sa mnogo raznih, ali i kvalitetnih rubrika. Moram ovde pomenuti: drama, teatar, proza, eseji, poezija, makedonski pisci, aforizmi, Brčko - stvaraoci iz Brčkog. Takođe, jedan veći blok na više stranica i prikazi. Prikazi raznih dela, raznih autora, sem autora iz Brčkog, a imali smo promociju ovdje na Susretima „Lir, bivši kralj“, Žarka Milenića, dva prikaza te knjige, a imamo još prikaze drugih autora. Zaista je ovo imponantan časopis koji se pojavio, pre dve godine, a on je nastavio tradiciju već jednog prethodnog časopisa, što znači da je redakcija nastavila istim tempom, istim elanom i istim kvalitetom. Časopis izlazi redovno. Ovo je zadnja sveska, što znači da on izlazi četiri puta godišnje, promovise se na ovim Susretima u Brčkom, u ovom gradu, zato što redovno izlazi u ovom mesecu, tako

da ovo nije čisto pozorišni časopis, nego pozorišno-književni časopis.“

Prof. dr. Srdjan Vukadinović: „U mnoštvu svega toga, kroz već pomenuta ova poglavlja časopisa „Susreti“ o kojima sam ja malo detaljnije govorio, uočljiv je ovdje veoma raznovrstan pristup, kako u tematici tako i u sadržajno rodovskim određenjima. Sagledavajući određene teme kroz različite aspekte, uočljiv je interdisciplinarni, ali i regionalni, čak i interregionalni karakter ovog časopisa. Na taj način ovaj časopis služi kao svjersni pregled i kao svojevrsna literatura onoga što se dešava u sferi teatra, književnosti i mnogih drugih kulturnih i umjetničkih sadržaja i događaja. Časopis „Susreti“ predstavlja široku sadržajnu scenu koju osim originalnih radova čine i pregledni informativni članci o modernim tokovima u oblastima koje tretira na svojim stranicama. Čak i one teme koje imaju izvjestan historijski karakter u časopisu su predstavljene na jedan novi način, isčitane su sasvim drugačije nego što bi to bio slučaj da se pratila samo određena historijska faktografija i činjenice onako kako su one pokazane. Vrijednosne norme u teatru, u drami, u književnosti i sveopšte u kulturi stalno su prisutne u ovom časopisu iz broja u broj. Zbog toga su tekstovi koji se objavljuju uvijek živi, aktuelni i intrigantni, a ključni fokus je na kvalitetu objavljenih sadržaja na čemu sigurno teba istrajati. Zapravo, to je neka vodilja redakcije časopisa koja je, čuli ste, internacionalna iz cjelokupnog južnoslovenskog prostora i Bugarske, jer i Bugari spadaju u južnoslovenski prostor. U svakom slučaju ta brojna redakcija sa zaista reprezentativnim autorima, prije svega u dramskom pisanju i u dramskom stvaranju, daje jednu nadu da ovaj časopis može još bolje, može još više, i da se taj kvalitativni nivo nikako ne smije zapostaviti zarad nekog drugog interesa - nije bitno regionalnog, lokalnog ili nečega drugog, što bi ga u svakom slučaju urušilo.“

Žarko Milenić, urednik časopisa: “Časopis *Susreti* dvobroj 3. i 4. upravo je izašao iz štampe. Drago mi je da je zadržao kontinuitet. Predstavljamo ga uz *Susrete* pozorišta/ kazališta i to je tradicija, jer je sam naziv časopisa *SUSRETI* vezan za ovu manifestaciju. Časopis spada u one obimne

sa svojim sadržajem, tematika i rubrikama kao i do sada, i to mi je drago. U naslovu piše časopis za pozorište, književnost i kulturu; dakle na prvom mjestu pozorište i teatar/ kazalište i ovaj put glavne rubrike koje su posvećene teatru. To su rubrike koje su posvećene i vezane za teatar, eseji, teorija i, naravno, drame. Ovaj put su unutra, što mi je posebno drago, jedna drama Vladimira Nabokova koju je preveo Predrag Nešović. Ova drama je malo poznata, a autor je pisao romane, prozu više, ali pisao je i drame. Tu je i jedna drama koja je prevedena sa slovenskog i jedna moja drama te jedna monodrama, prevedena s makedonskog. Drame zauzimaju puno prostora, ali naš časopis je obiman i može da objavi u jednom broju dosta toga. Tu su rubrike kao i do sada - poezija, proza, eseji, prikazi i što bih istaknuo da je od značaja, a to je rubrika posvećena autorima iz Brčkog. To su autori koji su vrlo aktivni, vezani za Književni klub, a neki i tematski pišu o Brčkom.“

U VREMENU NADOLAZEĆE KATASTROFE

Piše: Elvis Ljajić

Petoga dana ovogodišnjih Susreta pozorišta/kazališta Bosne i Hercegovine u Brčkom gledali smo predstavu *Kiklop* Kazališta Gavella, u režiji i dramaturziji Saše Anočića. *Kiklop* u Brčko dolazi samo dan nakon što je osvojio nagradu za najbolju dramsku predstavu u cjelini na ovogodišnjoj dodjeli nagrada Hrvatskog glumišta, što je još jedan dokaz kako na Susretima već godinama gledamo najbolje od teatarske produkcije na ovim prostorima.

Kiklop Ranka Marinkovića je jedan od najvećih (antiratnih) romana hrvatske kulture, koji se bavi velikom temom, koji je pisan zanimljivim, autentičnim, bogatim jezikom. Sve ove elemente sačuvao je u svojoj dramaturziji Saša Anočić, pri čemu je pokazao i temeljito poznavanje teatarske logike ali i značaja koji u nacionalnoj kulturi imaju književna djela poput *Kiklopa*.

Većim dijelom predstave radnju pratimo u dva ili više planova, čime je efektno pokazana punoća života zagrebačke kulturne elite u vremenu nadolazeće katastrofe. Centralni lik, Melkior, odnosno Eustahije, koji se drži izvan tog života, promatra ga i sanja o Vivijani, lijepoj zavodnici o kojoj sanjaju ili su sanjali gotovo svi ostali protagonisti te društvene grupe.

Istovremeno, prepoznavši opasnost od nadolazećeg rata, Melkior se izglednije, pokušavajući održati kilažu po kojoj ne može biti regrutovan. To emotivno i tjelesno isposništvo pomjera Melkiorov doživljaj stvarnosti toliko da ni on više ne zna šta se događa a šta ne, trajno ruši njegov svijet i odnose spram drugim ljudima, te se smrt čini kao jedina spasonosna opcija. Veliki broj likova, kojim je fino iscrtana raznolikost društva koje će nastradati pred *Kiklopom*, igralo je dvadeset glumica i glumaca, koji su igrali gotovo bez greške. I upravo je ta tačnost glumačke igre nosila ovu predstavu, davala osjećaj brzine i u scenama koje su (bile i morale su biti) spore i duge. Iako je Marinković veliki pisac, ipak najveći kvalitet ove predstave je kvalitetna i znalačka glumačka igra. Kostimi i scenografija su upravo onakvi kakvi trebaju biti, tačni, funkcionalni, u skladu savremenom i s karakterom lika.

Iako je trajala gotovo tri i po sata, ova predstava nije jedna od onih od kojih vas zaboli trtična kost a stolica postane kamena. Naprotiv, sinoć smo imali priliku uživati u kvalitetnoj simbiozi velike književnosti i znalačke glumačke igre, što je rjeđa pojava nego bismo svi voljeli da jest.

KADA ROMAN PROŠETA SCENOM

Piše: Kemal Bašić

Roman „Kiklop“ Ranka Marinkovića jedno je od najvažnijih djela hrvatske književnosti, a inscenacija Gradskog kazališta Gavella iz Zagreba drugo je transponiranje ovog romana u pozorišnu predstavu. Uz prvu, u kojoj je Melkiora Tresića igrao Rade Šerbedžija, po Marinkovićevom djelu snimljen je i film (1982. godine) u režiji Antuna Vrdoljka, a glavnog junaka igrao je Frano Lasić.

I jedna i druga interpretacija romana u drugim umjetničkim formama bile su svojevremeno vrlo uspješne, a nakon mnogo godina, na scenu Gavelle vraća se priča o Melkioru Tresiću (Franjo Dijak), antijunaku čije je društvo zapravo galerija likova koji su također svi odreda antijunaci: glumci, polupjesnici, novinari, žene upitnog morala, pijanice. Dramski potencijal romana leži u činjenici da njihov svijet mi vidimo u vremenu raspada, naime jedan kosmos se ruši i publika gledajući ovu predstavu sve ove likove, vođene Melkiorom Tresićem, prati kroz vrijeme kaosa, potpunog raspada kako vanjskog svijeta (početak je Drugog svjetskog rata) u kojem se obitava, tako i onog unutarnjeg svijeta, kojeg likovi nose u sebi, kojim se obitava.

„Kiklop“ u režiji Saše Anočića savršeno prenosi atmosferu takvog historijskog trenutka, a sjajna glumačka podjela u potpunosti je odgovorila kako zahtjevima koje roman svojom težinom nosi, tako i onim zahtjevima i zakonitostima koje teatar nameće svojom prirodom. Dakle, bogatstvo Marinkovićevog romana zadržalo se na sceni, pritom još i dodatno obogaćeno izuzetnim glumačkim odgovorom na iskušenja koja su glumci u originalnom predlošku mogli pronaći. Doslovno svi koji su se pojavili na sceni, a radi se o dosta velikoj podjeli, bili su potpuno tačni, od početka do kraja predstave stilski konzistentni, s jednakom energijom i uvjerljivošću obavljali su svoje glumačke zadatke, koji nisu uopće izgledali kao zadaci, već kao iako malo pomjereno, ipak prirodno stanje stvarnih ljudi, a postizanje te

iluzije dokaz je vrhunske glumačke izvedbe. Uz sjajnog i neumornog Franju Dijaka koji, kao Melkior Tresić, uspjeva da donese s jedne strane svu svoju zbunjenost, melankoliju i strahove, a s druge strane ushićenja, emocije, čežnje na jednako prodoran način, što je posao veliki i zahtjevan, ali neophodan kako bi ova predstava uopće funkcionirala. Uz njega, poseban dojam ostavljaju i Filip Šovagović kao Atma, koji svojim pojavama podiže atmosferu predstave onda kada to treba. Jednako, ali potpuno drugim sredstvima i podjednako uspješno čini to Živko Anočić kao Ugo. Dijana Vidušin kao Viviana svoj lik igra naizgled vrlo lako, a zapravo se radi o konstantnom balansiranju po ivicama glumačkog izraza, poigravanjem s granicama glumačkog doživljaja, koji funkcionira kao briljant u već cjelokupno sjajnoj kolektivnoj igri.

Ova inscenacija „Kiklopa“ primjer je kako se modernistički roman koji ima stanoviti dramski potencijal može pretvoriti u veliki teatar, ukoliko se dobro pročita i drammatizira tako da njegova duša ostane ne samo prisutna, već i na neki drugi način intenzivnije živa upravo jer je posredovana živim ljudima, sjajnim glumcima, koji su odlično vođeni vrlo preciznom, čistom i jasnom režijom, koja nijednom nije dopustila da u pitanje dođe tempo predstave, da se izgubi ritam. Naravno, ta pitanja su za doživljaj ove predstave također među ključnim pitanjima, jer ako bi se pojavili ovi problemi pitanje je kako bi se moglo uopće ispratiti do kraja predstavu od tri i po sata. Srećom, igra ovog ansambla, Anočićeva režija, uz ozbiljnu dramaturgiju Petre Mrduljaš, nije dozvolila da se ovaj „Kiklop“ niti jednog trenutka približi tome, i dokazala nam je da neke predstave iako traju ovoliko, čini se da su prebrzo prošle, jer možda se zaista ne kaže uzalud: sve što je lijepo kratko traje... a vrijeme/trajanje u pozorištu, vidjeli smo i sinoć, potpuno je relativna stvar...

OBIČNO PADA SNIJEG

Piše: Tihomir Bijelić

Obično pada snijeg. Obično. Ovaj puta snijega nema. Kažu, osjeti se miris iz dalekih krajeva. Možda ga bude i kod nas. Možda ga ne bude. Tko će znati. Snijeg je kao sutrašnji dan. Znamo da će doći. Sutra uvijek dolazi sutra. Vrijeme. Sutra. Vrijeme. Snijeg. Vrijeme. Susreti kazališa/pozorišta. I uvijek sutra. Doći će. I ulazi jučer i danas. Bilo je jučer. Bit će i danas. Bit će i sutra. Samo snijeg dolazi sutra. To sutra može biti i danas. Sve ovisi od njih, ljudi koji se zovu meteorolozi. I oni su mogli biti glumci. Kako? Jednostavno. Kada ste ih čuli da se ispričavaju za pogrešnu prognozu. Nikada. Kao i glumci. Istina ovi drugi glume likove. Meteorolozi glume sebe. I vrijeme.

Obično pada snijeg. Kada? Niti danas, niti jučer, niti sutra. Kada? Sada. U vremenu ovom. Zato čekamo. Za predstavu znamo. Dolazi u pola sam PM. Čini li vam se da su i gledatelji lepršave pahulje. Red njih na jednim vratima. Red na drugim vratima. Istina ove su pahulje puno ljepše. U bojama su. Plave. Žute. Zelene. Crvene. Ljubičaste... Pola metra tamo. Pola metra ovamo. Poneke su ljutite. Poneke sretne. Poneke tužne. Ima ih i na čekanju. Čekaju. Vrijeme. Jučer. Danas. Sutra. Sada. I znaju da je ovo njihovo vrijeme. Čekaju. Nestrpljivo. Čekaju.

Obično pada snijeg. Napolju je hladno. Unutra je toplo. Kažu da je večeras bolje nego sinoć, a sutra... Sutra bolje nego jučer. A jučer... Napolju je hladno. A oni. Igraju se. Tako je toplije. A snijega još nema. Bit će. Kažu da dolazi. Meteorolozi. A polije idu na čaj. Oni koji ne prođu vrata. Neki piju vruće prokuhano vino. Ništa bolje. Vino ih grije. Čaj ih grije. Bijelog snijega još nema. I dalje lepršaju pahulje raznih boja. I šume. Šume kao da pada snijeg. Sreću se pahulje koje se nisu vidjele posljednjih godinu dana.

I onda uđu. Pa izađu. Pa uđu. Predstava im dobra, ali zašto... nije bilo više žara među glumcima. Onim pravim glumcima. Napolju je hladno. I već se razmišlja o odlasku kući. Kako će na hladnoću. I zato im nedostaje žar predstave. Ponijeli bi ga sa sobom. Do kuće. Neka se žari i pali. Neka i sutra bude žara. Obično pada snijeg. Sada ga nema. Bit će ga. Sutra. Sutra. Kada dođe sutra. Čeka me vino i čaj i misao na sutra. Obično pada snijeg.

